

# Psykoanalytisk Tid/Skrift nr 11-12

I nummer 11-12 av *Psykoanalytisk Tid/Skrift* är exilen återigen temat. Numret inleds med den tredje och sista delen av intervjun med Julia Kristeva.

Exilens problematik är också knuten till skräckupplevelsen. Undertecknad problematiserar skräckbegreppet; som en social och en individuell verklighet.

Blocket kring exilen och förintelsen fortsätter med en artikel av W. G. Sebald, som i Sverige uppmärksammats för sina två böcker *Utvandrade* och *Austerlitz*. Sebald skriver här i en tidig text om den österrikiske judiske författaren Jean Améry, som hörde till de överlevande från Auschwitz. Han beskriver den tortyr Améry utsattes för på grund av sitt deltagande i motståndsrörelsen, hans exiltillvaro efter kriget och de spår efter Auschwitz som han fram till sitt självmord försökte bearbeta genom sitt skrivande. Sebalds text utgår från Amérys genombrottsverk, *Jenseits von Schuld und Sühne* (Bortom skuld och botgörelse), som vi också publicerar ett kapitel ur. Améry behandlar här situationen att ha drivits i exil av just det folk han själv hade ansett sig tillhöra. De båda författarna introduceras av Mats Leffler.

Ulf Karl Olov Nilsson presenterar och översätter den amerikanske objektivistpoeten Charles Reznikoff som i sin diktsamling om förintelsen, *Holocaust*, utgått från den omfattande dokumentationen från Nürnberg- och Eichmannrättegångarna. Reznikoff har omsorgsfullt arrangerat och valt ur dokumenten, delat in materialet i grupper med underrubriker, brutit och rytmiserat raderna, redigerat, omredigerat, strukit ned och åter strukit ned, för att till sist kunna presentera materialet som förtätd och skoningslös dikt.

Friedrich Nietzsches efterlämnade fragment och brev från perioden december 1888 - januari 1889, som här – så när som på något undantag – presenteras i svensk översättning för första gången, ger läsaren en unik inblick i det tänkande och de omständigheter som omedelbart föregick hans sammanbrott i Turin den 3:e januari 1889. Under denna period arbetade Nietzsche i ett febrilt tempo och kom alltmer att uppfatta det egna tänkandet och den egna personen som ett avgörande moment i den världshistoriska utvecklingsprocessen. Enligt honom själv fanns det en direkt förbindelse mellan den kritik han riktade mot den västerländska civilisationen och den vansinnets problematik, som han slutligen själv blev ett offer för. Denna tankefigur presenteras och analyseras vidare i Mathias Alvidius text om Nietzsches vansinne, där tänkaren, snarare än att reduceras till ett psykopatologiskt studieobjekt, tas på allvar som ett öde vilket har implikationer för vår historiska belägenhet idag. I detta perspektiv förmår Nietzsches tänkande och sammanbrott kasta ljus över den »kris« som vidlåder överlåtelsen av de värden som utgör vårt gemensamma västerländska arv.

Michael Azars bidrag är en idéhistorisk betraktelse över en viktig aspekt av exiltemat i västerländsk tanketradition; människans känsla av att vara i exil i tillvaron. Denna exilering har ett uttalat samband med livet inom civilisationens ramar. Azar lyfter fram att denna exilupplevelse – en upplevelse som har med förlust att göra – i förmodern tid är förbunden med ett hopp om ett möjligt eller nödvändigt återvändande. Exilen ges yttre orsaker. Den sägs vidare hysa ett spår av ursprung, av något förgånget och förlorat. I modern tid träder alltmer, exempelvis via Nietzsche och Freud, den tanke i förgrunden som klargör att människans återvändande från exilen är fantasmatisk och icke

realiserbar. Enligt Camus är människans exil »utan återvändo«. Och orsaken till att återvändandet hamnat utanför det möjliga är att söka i människan; med tiden har hon mer och mer identifierats med sin exil. Huvudgestalterna i Azars artikel är Montaigne, Rousseau och Gauguin. Av dessa tre – som alla ägnat sig åt en kulturkritik i vilken ett »åter till naturen« gör sig påmint – är det bara Gauguin som själv reser. Som bekant når han Tahiti och väl där finner han sig som vore han »så som den förste mannen /.../ i paradiset«.

I anslutning till sin sjuttioårsdag skrev Freud ett tal till den judiska föreningen B'nai B'rith, som han tillhört sedan 1897. Föreningen hade uppväntat honom på hans födelsedag. Freud beskriver kortfattat på vilket sätt hans band till judendomen varit betydelsefullt för hans tidiga arbete med psykoanalysen. Han citerar Ibsen och framhäver bland annat att han med sin judiska bakgrund var förberedd på att befinna sig i opposition och att i sitt tänkande avstå från samförståndet med den »kompakta majoriteten«.

Annika Stiebe tar åter upp och diskuterar Julia Kristevas bidrag. Hon redogör för Kristevas tankar om psykoanalytikerns möjligheter att arbeta med människor vars överföringsstruktur ser annorlunda ut än den som Freuds patienter uppvisade. Stiebe diskuterar därmed indirekt också de utmaningar psykoanalytikerna står inför.

Huvuddelen av illustrationerna till detta nummer utgörs av teckningar av den schweiziske konstnären Louis Soutter (1871-1942). Soutter, som hospitaliserades 1923, uppmärksammades från slutet av 1920-talet av ett antal konstnärer och intellektuella som fascinerades av hans mycket personliga teckningskonst. En av dem som tidigt berördes av hans bilder var hans släkting Le Corbusier. Han försökte på olika sätt göra Soutters teckningar kända och skrev bland annat en av de tidigaste texterna om hans konst. »Louis Soutter, den okände sextioåringen« publicerades första gången i *Minotaure* 1936 och presenteras här i svensk översättning. Soutters tragiska livsöde och hans utbyte med Le Corbusier presenteras närmare i en text av Johan Linton.

Per Magnus Johansson - ansvarig utgivare och redaktör

**Upphovsrätt / Copyright © 2006**

**Denna artikel är publicerad i *Psykoanalytisk Tid/Skrift* och är tillgänglig på internet via [www.freudianska.org](http://www.freudianska.org). Artikeln får bara användas för enskilt bruk och får inte distribueras vidare utan upphovsrättsinnehavarens tillstånd.**

**This article is published in *Psykoanalytisk Tid/Skrift* and available on the Internet at [www.freudianska.org](http://www.freudianska.org). The article is intended for private use only and may not be re-distributed without permission from the copyright holder.**

**Per Magnus Johansson**

**Ansvarig utgivare *Psykoanalytisk Tid/Skrift***

**Editor-in-Chief *Psykoanalytisk Tid/Skrift***

**email: [tidskrift@freudianska.org](mailto:tidskrift@freudianska.org)**